

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Een gelukkig jaar . . . in de onderhouding van het gebod!

„... een land, waarvoor de HERE, uw God, zorgt; bestendig zijn de ogen van de HERE, uw God, daarop gericht, van het begin des jaars tot het einde.” (Deut. 11 : 12).

Het woord van onze tekst staat in een verband, waarin voortdurend met ernst wordt aangedrongen op het liefhebben van de HERE en op het onderhouden van zijn geboden. En het is ook wel duidelijk, wat die tekst in dat verband te zeggen heeft. We horen hierin een heel liefdevolle maar ook een heel ernstige vermaning.

Kanaän, het beloofde land, is niet als Egypte. In Egypte kon de mens ontzaglijk veel doen. Men kon zich de jaarlijkse overstroming van de Nijl ten nutte maken. Men kon het Nijlwater langs kanalen over de landerijen heenleiden. Men kon zelfs met „voetbedieningspompen” dat water overhevelen naar een wat hoger gelegen terrein. Kortom, men had erg veel in de hand; men kon heel wat verrichten.

Maar Kanaän is anders. Het is een land van bergen en dalen, waardoor de maatregelen van Egypte niet kunnen worden toegepast. Kanaän is afhankelijk van de regen, helemaal. Dat land is te vergelijken met een man, die machteloos op zijn rug ligt en slechts zijn mond openen kan in de hoop, dat iemand zijn dorst zal komen lessen. Naar de mens gesproken kon het al niet ongelukkig!

En toch is er in dat tekstwoord geen spoor van somberheid te ontdekken. De gesteldheid van het land is als het ware ingevlochten in het grote liefdewerk van Israël's trouwe God. Want die gesteldheid laat juist de volle nadruk vallen op dat heerlijke woord: Het is een land waarvoor de HERE, uw God, zorgt. Die zorg is „exclusief”. De HERE geeft bij die zorg niets „uit handen”, en Hij geeft Israël niets in handen. Natuurlijk, het volk zal mogen en moeten werken. Maar dat verandert niets aan die man, die machteloos op de grond ligt, die wachten moet op lavenis. In die diepe afhankelijkheid zal de HERE zijn macht en trouw verheerlijken. Hij zal die mond vullen: vroege regen, late regen. Het gehele jaar zijn zijn Goddelijke ogen in ontferming op het land gericht. Zo wordt Israël wel kortgehouden. Maar de HERE staat garant. Er zal geen gebrek zijn. De verzorging is voor de HERE.

Helemaal! Daar stelt Hij zijn eer in. In de zorg voor zijn volk geeft Hij niets uit handen. Maar Hij zal het ook volkómen doen.

En dit mag nu juist de grote aansporing zijn tot het liefhebben van de HERE. Waar kan men zich meer „op God geworpen” weten dan in het beloofde land? Waar zou men beter en dieper inzicht kunnen krijgen in het absolute karakter van de liefdevolle zorg van de hemelse Vader dan juist hier?

Waar zou de roem in de HERE, in de HERE alléén, het volk zuiverder kunnen worden „voorgezongen” dan juist is Kanaän? En waar zou de diepe betekenis van het eerste en grote gebod het volk beter en evangelischer in het hart kunnen worden geschreven dan in het erfdeel van het land der belofte?

De lofzang is door de HERE zèlf al op melodie gezet. Er staat nu niets meer in de weg om die lofzang ook aan te heffen. Wie oren heeft, die moet dat toch horen. En wie een mond heeft, die moet dat toch gaan zingen!

Maar ook hier is er een keerzijde van zeer grote ernst. En die moet Israël ook verstaan. Het tekstverband laat dat ook duidelijk zien. Wat zal er gebeuren, als het volk de geboden des HEREN niet wil bewaren? Wat zal er geschieden, als Israël de HERE de liefde van zijn hart gaat ontzeggen?

Wat is zijn lot, als het het Verbond gaat breken?

Ach, dan gaat die machteloze man, die alleen maar zijn mond kan openen . . . , dan gaat die machteloze man zich het „zelfbeschikkingsrecht” aanmeten.

Dan geeft hij te kennen, dat hij geen prijs meer stelt op de ontfermende liefde, die hem lavenis verstrekt heeft. En dan zal hij ook direct vallen in een toestand van bittere ellende en volstreekte hopeloosheid. Ook dit is uit de gesteldheid van Kanaän zomaar af te lezen. Zonder moeite.

Israël, gij hebt mijn liefdevolle zorg en gemeenschap, zo spreekt de HERE.

Mijn zorg is exclusief. Maar juist daarom hebt ge ook niets, waarop ge kunt terugvallen, wanneer ge Mij verlaat. Er blijft u dan geen enkele vastigheid over. Wat een ernst! Wat een vermaning! En die vermanende woorden staan geschreven in die gesteldheid van het beloofde land. De HERE uw God. En anders . . . volstreekte hopeloosheid over het hele leven!

Dan blijft er dus maar één ding over. En dat ene is: Hebt de HERE lief en onderhoud zijn geboden. En laat uw hart door de belofte van uw God ook volkomen van zorgen bevrijd zijn. Alle zorg over uw leven is in zijn hand.

Exclusief. Op úw weg ligt de dienst der gehoorzaamheid. En het zal u wèl gaan. Uw hart is vrijgemaakt van zorg tot de dienst van uw God. En wilt ge dat niet aanvaarden, er blijft u volstrekt geen uitzicht en geen hoop over. Een gelukkig jaar . . . in de onderhouding van het gebod!

Wij leven in de Nieuwe bedeling. Onze omstandigheden zijn geheel anders. En toch heeft dat oude woord ook ons veel te zeggen.

Bij de intrede van het jaar 1966 konden we dat ook wel gewaar worden. Men kan veel speculeren over de vooruitzichten van de kerk in deze wereld, over haar kansen.

Maar dat geeft ons geen enkele vastheid.

Wij moeten het helemaal doen met de belofte van de HERE: Mijn ogen zijn gericht op het land van uw inwoning. Gij zijt in deze wereld weer die man, die machteloos op zijn rug ligt, in volstreekte afhankelijkheid. Maar Ik zal Mij verheerlijken in een exclusieve zorg voor uw leven. Hoe hebben we die boodschap vernomen?

Hebben we verstaan, dat ons daarmee het loflied op de lippen is gelegd?

Hebben we begrepen, dat we daarmee werden aangespoord om nu ook te roemen in de HERE alleen, „exclusief”? Hebben we begrepen, dat deze tekst ook vandaag geen spóór van somberheid in zich bergt? Of hebben wij ons afgekeerd met de gedachte, dat je daar ook niet veel aan hebt?

Maar waarheen willen we ons dan wenden? Als de kerk niet meer genoeg heeft aan dit woord, dan valt ze direct terug in volstreekte hopeloosheid. Ook vandaag. Dan vervalt ze in wanhoop. Want er is geen vastheid, waarop we kunnen terugvallen, als we de HERE verlaten. Er is er geen. We kunnen een beetje dikdoen en grootdoen in het dansen om één of ander Baälsbeeld. Maar het absolute hongergezicht en de grote verlating in het oordeel kan niet voorkomen worden.

Neen, er is ook nu maar één ding: de belofte Gods gaarne aannemen. Onszelf van zorgen bevrijd weten door de HERE. Ons bevrijde hart zetten op het liefhebben van Hem en op zijn geboden. Hij stelt er zijn Goddelijke eer in ons te leiden op de eeuwige weg. Wij zijn op Hem geworpen. Laat ons dat erkennen, niet in teleurgestelde hoogmoed, maar in de liefdevolle blijdschap van Vaders kinderen.

Een gelukkig jaar — wat ook de toekomst mag brengen — . . . in de onderhouding van het gebod!

Den Helder.

H. Smit.

avondmaal

wijn
we drinken

brood
we eten

niet te zinken
in de dood

dat te weten

P.

M. C.

Gevraagde discussie

(I)

N.a.v. Dr J. Stellingwerff:

Oorsprong en toekomst van de creatieve mens.

In de serie 'Christelijk Perspectief' verscheen van de hand van dr J. Stellingwerff een boek onder de titel: Oorsprong en toekomst van de creatieve mens.¹⁾

Het was de eerste keer dat in deze ongetwijfeld belangrijke serie een werk uitkwam van de redacteur. Toch had hij reeds eerder een bijdrage geleverd. Hij schreef n.l. voor de knappe en scherpzinnige essays van prof. dr S. U. Zuidema 'Confrontatie met Karl Barth' een inleiding, waarin hij een overzicht geeft over de grondlijnen van het oeuvre van Barth, dat ons de schrijver doet kennen als een scherp criticus en als iemand die de reformatorische beginselen uit eerbied voor hetgeen de Heilige Schriften ons leren hartelijk is toegeedaan.

In de inleiding, die dr S. voor dit boek schreef deelt de schrijver mee dat dit boek vooral wil uitlokken tot een nadere discussie. Men mag dat, gezien de inhoud van het boek, wel zo vertalen, dat de schrijver aan de lezers de vraag voorlegt: Kan het misschien zó? De vraag heeft dan betrekking op de verhouding tussen wat de Schrift ons openbaart omtrent de wording van de hemel en de aarde en hetgeen de wetenschap ons omtrent de genesis dezer wereld leert, althans een reeks feiten, waarmee de geologie en de palaeontologie van doen hebben. Dat dr S. zich met deze vragen heeft bezig gehouden stemt tot dankbaarheid: elke ernstige poging om hier een oplossing te vinden verdient, onder de mits van eerbied voor het Woord van God, onze dank. Zulk een poging werd hier gedaan, en de schrijver wil ons doen zien hoe ver hij met zijn pogen thans is gekomen. Hij schrijft: „Dit eerste werk is meer het raam voor het geheel en de prolegomena voor (de inleiding op, G. V.) wat moet volgen. Het gevolg is dat het boek een groot aantal onderwerpen min of meer fragmentarisch behandelt. Die fragmenten zijn de boven water uitstekende punten van een hele ijsberg doorgevoerd materiaal. Om met dit materiaal op verantwoorde wijze boven water te komen zijn een rustiger werkkring en veel tijd nodig. Iets van het doorgewerkte en opnieuw te onderzoeken materiaal hoop ik echter in de toekomst als mijn bijdrage in de verwachte discussie te kunnen publiceren, een uitwerking van een hoofdstuk of een paragraaf van dit boek.”

Daarmee heeft dr S. het voorlopig karakter van zijn boek geaccentueerd. Maar dat voorlopige is ook weer betrekkelijk. Het is in elk geval toch bedoeld als een raam, een uitgezet bestek, dat bepalend is voor wat er volgt. Of, om in te haken op het beeld, dat dr S. zelf gebruikt: de pieken, die boven deze ijsberg uitsteken, maken naar het zich onder water bevindend gedeelte echt nieuwsgierig; en die pieken waarschuwen elke zeeman voor het gevaar onder water.

Het boek trok ook buiten gereformeerde kring de aandacht; althans er werd aandacht voor gevraagd in het nummer van 13 november 1965 van Elseviers Weekblad. Een ons niet nader bekende v. P. wijdde er onder de rubriek 'Geestelijk Leven' een artikel aan onder de titel: 'Bekentenis van een moord'. Na herinnerd te hebben aan het feit dat veel mensen in Nederland op de schoolbanken met de problematiek rondom de wording van hemel en aarde vluchtig in aanraking kwamen, merkt hij op: „Na onze schooljaren vergaten wij gewoonlijk de hele kwestie. We worden er pas weer aan herinnerd, als onze eigen kinderen met hetzelfde probleem van school thuiskomen. Als wij zelf in de bijbel geloven zien wij meestal geen brood in een poging tot antwoorden en verwijzen de jeugd naar de kerkelijke vakman”. t.a.p. bl. 75.

De kerkelijke vakman.

Waarschijnlijk heeft de schrijver van Elsevier bij deze vakman gedacht aan de dominee. We menen dat hier een dubbel en beide malen te betreffen misverstand is. Immers: de dominee is in de kerk geen 'vakman', maar de man die het Woord Gods bedient in een mondige gemeente, waar al de leden een duidelijke bijbel en de belofte van de Heilige Geest hebben. De verhouding is niet die van de deskundige tot de

ondeskundigen, van de ingewijde tot de buitenstaander, van de geestelijke tot de leek, maar die van een broeder tot de broeders. En voorts: ook het feit dat de bedienaar des Woords kortere of langere academische studie achter de rug heeft plaatst hem niet in een uitzonderingspositie, ook niet de kennis van het hebreuws en het grieks: in meer dan een geval bevindt zich onder het gehoor iemand, die het in de kennis dezer talen verder gebracht heeft dan hij, ook verder in de kennis van de wetenschappelijke theologie, b.v. de geschiedenis van de exegese of de dogmatiek. De kansel is geen kathedraal.

We attenderen hier op omdat hier de vrijheid en de bevoegdheid tot exegese in geding is. Die bevoegdheid hangt niet aan een graad van de theologische faculteit noch aan de roeping tot een kerkelijk ambt, maar is de taak en de roeping van elk christenmens. Wie bijbel leest exegetiseert, ook al is hij zich dat niet bewust en het aantal blunders is vooral bij de man onder de galerij niet groter dan op de diverse kansels of onder het theologengilde.

Daarom verbaasde het mij, dat ik in een bespreking van dit boek in De Schaapskooi van de hand van ds D. K. Wielenga de opmerking las

van „de exegese van iemand die niet man van het vak kan genoemd worden”. 27 nov. 1965 bl. 11. Ik ontken dit 'vakmanschap', ben dankbaar voor elke serieuze bijbelstudie in de gemeente (hoe meer hoe liever), maar zou de resultaten om het even of ze uit de pen van een theoloog, een dienaar des Woords of wie dan ook komen, maar willen toetsen aan de Schrift zelf.

Voordat we dat op een enkel punt gaan doen wil ik eerst mijn grote erkentelijkheid uitspreken voor veel dat ons in dit boek geboden wordt. En dan denk ik met name aan hoofdstuk 2: 'De dialectische mens', en hoofdstuk 3 „De functionele mens”. Hetgeen dr Stellingwerff hier geeft is een verrijking voor de kennis van de geschiedenis, van de historie met name van de wijsbegeerte en haar religieuze vooronderstellingen met haar invloed in het heden, waarvoor men ook voor de dienst in de gemeente van Christus anno Domini 1966 alleen maar dankbaar is.

We hopen in een volgend artikel een en ander te zeggen over hoofdstuk 4: De openbaring aan de mens. Hier rijst voor ons de ernstige vraag of de auteur aan de Schrift recht doet.

G. Visee.

¹⁾ Van dit boek verscheen een de redactie aangeboden 'Boekaankondiging' in het nummer van 7 januari.

Een aanval op de vrijmaking als acte van trouw, maar - niet schorsen!

Zoals we reeds eerder memoreerden gingen in de jaren vóór 1944 de ogen van velen open voor de kerk van Christus zoals die in de Heilige Schrift, speciaal in het Nieuwe Testament, wordt getekend.

Dat leidde tot gewichtige consequenties.

Niet in de laatste plaats tot een afscheid geven aan de traditionele pluriformiteitsconstructies welke in die tijd algemeen gangbaar waren.

Men ging weer zien dat Jezus Christus ook „in het zichtbare” slechts één kerk wil en dat alle scheidingen en scheuringen welke deze door Christus begeerde eenheid schenden zonder meer uit den boze zijn.

Dit geloofsinzicht betekende dat een kerk die werkelijk kerk van Christus wil zijn zich metterdaad bereid moet tonen *allen* in haar schoot op te nemen — hoe verschillend van ras, aard, stand, opvatting die voorts ook mogen wezen — omtrent wie Christus zegt, dat ze de zijnen, de leden van zijn lichaam zijn. Een kerk die niet naar deze regel leeft is een sekte.

In onlosmakelijke samenhang daarmee verscherpte zich voorts ook het inzicht dat tucht, het uitwerpen met de ban en het schorsen en afzetten van ambtsdragers, een ontzettend, ja, een huiveringwekkend ding is.

Met die tucht werd dikwijls in feite ernstig geknoeid. Het leven uit de pluriformiteitsideeën leidde daar als van zelf toe. Als iemand uit de éne kerk werd gezet kon hij immers zonder veel pijn en moeite lid van een andere kerk worden. Er bestond toch tussen die verschillende kerken alleen maar een gradueel verschil! In een andere kerk werd zo'n uitgestotene voorts veelal met open armen ontvangen. En als een dominee in de éne kerk was afgezet omdat hij zich naar de daarin geldende bepalingen niet kon schikken, kon hij ook weer zonder veel moeite zijn ambt in een andere kerk gaan uitoefenen. Het werd in de Geref. kerken vroeger wel openlijk gezegd: Die man is een beste dominee, hij preekt zonder twijfel het Evangelie, maar ziet u, in „onze” kerk was hij niet te handhaven. Hij moet maar Hervormd worden. In de Hervormde Kerk „past” hij ook veel beter.

Voor wie iets ging verstaan van de waarheid Gods omtrent de kerk van Christus is

het onchristelijke en onkerkelijke van de genoemde praktijk zonder meer duidelijk. Wat in het gesignaleerde denken en handelen aan de dag treedt is niets minder dan een *spelen* met de ernst van de kerk.

Uit de prediking der Schrift dat de kerk naar haar wezen de gemeenschap is van *alle* gelovigen en dat daarom een kerk die pretendeert *ware* kerk te zijn moet betuigen en bewijzen dat in haar metterdaad plaats is voor *allen* die de Here Jezus Christus in onverderfelijkheid liefhebben, vloeit immers voort dat zij ook moet durven en kunnen zeggen: wie ik buiten werp wordt overgeleverd aan de duisternis, de dood, de hel. Maar daarom mag juist een kerk die de pretentie voert *ware* kerk te zijn alleen dan tot afsnijding van leden en tot afzetting van ambtsdragers op grond van art. 79 en 80 der kerkorde overgaan, als het klaar is als de dag dat het daarbij gaat om mensen die zó verdorven en goddeloos, en in hun zonde zó verhard zijn dat er geen zweem van twijfel over bestaat dat ze, als ze eenmaal voor Gods rechterstoel verschijnen, door Hem zullen worden verdoemd. Als een kerk die laatste tuchttoefening niet realiseert in de wetenschap dat de man of vrouw welke haar treft niet voluit een „rot lid” van de kerk is, heeft zij haar wezenlijk kenmerk van lichaam van Christus, van moeder der gelovigen te zijn verloren.

Het dieptepunt uit de jongste kerkgeschiedenis was dan ook dat door kerkelijke vergaderingen tientallen trouwe ambtsdragers werden geschorst en afgezet op grond van een kerkelijke, dat wil zeggen: voor God zelf en dus met de kracht van een eed afgelegde, verklaring dat de mannen die zo werden mis-handeld lieden waren die zich, zoals de genoemde kerkordeartikelen dat zeggen, schuldig hadden gemaakt aan een openbare, grove zonde, welke de bedrijver voor de wereld eerloos maakt, en in een ander gewoon lidmaat der kerk de afsnijding waardig gerekend wordt.

Het is weer vooral prof. Schilder geweest die met al de kracht waarover hij beschikte de ernst, de verschrikking van schorsing en afzetting de vrijgemaakte kerken op de ziel heeft gebonden.

Reeds vóór de wereldoorlog merkt men er iets van dat hij zich met het probleem

van deze tuchttoefening als zodanig meer direct ging bezighouden. Speciaal ook in verband met en als consequentie van zijn strijd tegen pluriformiteitsconstructies.

Tijdens zijn eerste reis door Amerika werd Schilder namelijk geconfronteerd met de schorsing van ds Hoeksema. Schilder was het in vele dingen met deze predikant niet eens. Maar moest hij geschorst en afgezet worden? Op grond van het niet ééns zijn met een paar leeruitspraken van een synode? „Broeders insluiten of uitsluiten — zo schreef hij — van wie de synode van Kalamazoo verklaarde: Ze zijn in de grondwaarheden (!!!) gereformeerd, en dat op grond van een formule inzake Gods gezindheid, wie vindt dat makkelijk? Wie kan er vrede bij hebben, dat de zaak zo blijft?”¹⁾

In volle verschrikking kwam de huiveringwekkende realiteit van deze schorsing en afzetting evenwel op hem af door de handelingen van de synode van Utrecht 1943/45 en de haar volgende kerkelijke vergaderingen.

Toen is hem het volle licht daarover opgegaan en schreef hij het volgende.

„Iemand schorsen en afzetten op grond van art. 79-80 K.O., dat is zó ernstig, zo „vreselijk”, om een woord van Prof. Groshend te gebruiken, dat men zich tegenover God en mensen *diep schamen* moet, als men daarop verklaart: Maar beste mensen, dat is toch niet onherroepelijk? Niet onherroepelijk? Maar wat blijft er zo over van de grondgedachte, waarop de kerk al haar tuchthandelingen baseren moet, dat n.l. God in de hemel bindt, hetgeen de kerk op aarde bindt? Een kerk die tuchtigt, moet kunnen en durven verklaren: zo wil het de Here; — en als de getuchtigde zich niet bekeert van de in onze schorsingsbul aangewezen en bewezen zonden (*alleen daarover* mag het gesprek lopen) dan is deze daad Gods, en dus onherroepelijk. Want als men daaraan twijfelt, dan mag men er niet toe overgaan.”²⁾

Schorsen — zo verklaarde hij later — betekent: een ambtsdrager naar de woestijn zenden, omdat hij op die en die duidelijk aangegeven grond, als zondaar, ja, als grove zondaar, aangewezen wordt en moest; en dit onder de plechtige uitspraak: *zolang hij daarin blijft, staat hij buiten Christus' rijk. Dat is nu, naar bijbelse beeldspraak: hem in de woestijn zenden.*”³⁾

Zoals men weet werd van synodale zijde steeds de ernst van zo'n schorsing gebagatelliseerd. Men verklaarde vooreerst, dat een geschorste ambtsdrager door die schorsing niet zonder meer van het Heilig Avondmaal des Heren werd afgehouden! En voorts hoorde men van alle zijden betogen dat in de kerk toch de „eenheid” en „orde” moest worden bewaard! Een kerk, zo zei men, kan toch niet dulden dat de bepalingen en besluiten welke zij over dit en dat heeft uitgevaardigd niet worden nageleefd! In de kerk moet toch „eenheid” en „orde” zijn! Wie daarom tegen zulke bepalingen en besluiten metterdaad bezwaar maakt moet er uit! En zonder de vraag te stellen of het voor het behoud van de ware gemeenschap des Geestes en voor het christelijk en kerkelijk samenleven volstrekt noodzakelijk was zulke bepalingen en besluiten uit te vaardigen, maakte men van het niet kunnen aanvaarden daarvan een „ordeprocedure”. De man die om des gewetens wil de genomen beslissingen niet als eis des Heren kon aanvaarden werd kerkelijk „aangepakt” wegens „verstoring van de kerkelijke orde”!

Fel trekt Schilder nu tegen dit on-Geestelijk en onkerkelijk, in wezen goddeloos gedoe van leer. Schorsen, zo schreef hij, is: „de man schuldig verklaren aan een openbare grove zonde, die de bedrijver voor de wereld eerloos maakt en in een gemeen lid der afsnijding waardig is. Een geschorste toelaten tot het avondmaal is daarom dwaasheid, en een bewijs, dat schorsen alsdan geen tucht- doch een dwangmaatregel

is, geen evangelische verlossingsacte, hoogtepunt van de genadedienst en dáárom ook een sluitstuk in deel II van de Catechismus, maar miserabel handigheidje van een meerderheid, die lastige monden stoppen wil, liefst echter met bewaring van de zogenaamde eenheid, die echter, geïsoleerd van normen, een idool, een afgod geworden is. Geknoei alzo.”⁴⁾

Hoezeer het prof. Schilder ernst was met deze opvatting omtrent schorsing en afzetting bleek duidelijk enkele jaren na de Vrijmaking bij de zogenaamde Bos-actie.

Zoals bekend is gingen de gebroeders Bos — ds B. A. en dr F. L. — er in 1950 met enkele anderen toe over geheime samensprekingen te arrangeren met deputaten van de generale synode van de gebonden kerken. Tevoren hadden ze met anderen reeds in Oosterbeek samensprekingen gehouden met een aantal vooraanstaande figuren uit de genoemde kerken.

Het sprak van zelf dat Schilder met grote belangstelling — en zorg! — het verloop van deze samenspreking volgde en ze kritiseerde! Hij sprak in verband daarmee — volkomen terecht — van een aanval op de vrijmaking als acte van trouw. Want de opzet van deze samensprekingen was zó dat ieder besefte dat de gebr. Bos c.s. het besluit om „terug te keren” in feite reeds hadden genomen en de samensprekingen in feite slechts werden gehouden om de aftocht te dekken.

In Schilders kritiek op wat de gebroeders Bos ondernamen valt het nu op dat hij in verband daarmee nooit van tuchtmaatregelen, in casu van schorsing spreekt. Of neen, zo zeg ik het veel te zwak. Schilder heeft er met alle kracht en duidelijkheid tegen gewaarschuwd in verband met die samensprekingen tot een zo on-kerkelijke en on-christelijke daad te komen!

Terwijl de geheime samensprekingen aan de gang waren schreef hij o.a. het volgende: „Onzerzijds is er buiten wat we in Groningen en Amersfoort (n.l. op de daar gehouden synoden - C. V.) en in de bladen publiek schreven *niets* gedaan om ds Bos terug te houden van het samenspreken met deputaten... Wel hebben we onze mening over „Oosterbeek” (daar werd met de samensprekingen een aanvang gemaakt - C. V.) gezegd, en hebben dat dadelijk gedaan... Maar we hebben verder ds Bos laten gaan, en laten spreken met allerlei mensen, wat een kwestie, is heus niet van de laatste weken. We hebben, waar we konden, onze mening openlijk gezegd over de methode van onderhandse onderhandelingen betreffende openbare rechtshandelingen der uitbanners... We hebben getracht te voorkomen, dat men zou kunnen zeggen: de gereemde kerken, die in 1944 voor de uitgeworpenen de kansel bleven openhouden, hebben ds B. A. Bos in een onzuiver afgetekend conflict „genoopt” heen te gaan, om ons de schuld te kunnen geven, waarmee immers een eventueel heen-gáán zou worden gedoodverfd als een heen gezonden zijn. We hebben ds Bos de ruimte gelaten die hij in 1944 bij de H.H. Ridderbos-Nauta niet gekregen zou hebben... *Wij zijn dankbaar dat de kerken met dat vreselijke ding, dat „schorsen” heet, niet gespeeld hebben op de manier van dr Ridderbos' genoten, die met de brandspuit classieke kamers hebben schoon-geveegd van ambtsdragers, die ze slechts tot hun schade hebben uitgebannen, en dat onder de dwang van noodwetjes, die ze zo gauw mogelijk proberen in het vergeetboek te laten „drukken”.*”

Schilder sprak zijn lezers aan het slot van dit artikel als volgt toe: „Geeft aan geen enkele „stemming” toe, maar *leest alleen de officiële besluiten*, en houdt alstublieft het sectarisme van dr Ridderbos (namelijk het schorsen en afzetten - C. V.) buiten de deur; verdraagt dus ook mensen van andere

TE BERDE

Laatst moest ik aanwezig zijn op een vergadering, waar nogal wat predikanten waren, die, laat ik maar zeggen, bepaald niet tot de vrienden van ons blad behoren. Ik deed daar een, althans voor mij, merkwaardige ervaring op. Er werd veel gesproken over de ernstige crisis, waarin onze kerken verkeren. Te oordelen naar wat gesproken werd leefde men kennelijk in de mening dat de grote gevaren die onze kerken bedreigen bestaan in het prijsgeven van de belijdenis, de afwijkingen van de belijdenis, en het zich niet houden aan de k.o.

De merkwaardige ervaring die ik opdeed was deze: dat ik plotseling ontdekte dat men dat meent. Theoreties wist ik dat natuurlijk wel, maar ik had het me altijd maar moeilijk kunnen voorstellen. Maar men sprak met de laatste ernst. Het werd ineens werkelijkheid voor me dat ze allen toegewijde mannen waren, die niets liever deden dan de wacht te betrekken bij het vaderlijk erfdeel.

Het vaderlijk erfdeel, dat men ernstig bedreigt acht. Ik ben onder de indruk gekomen van hun welmenende ernst.

Het was ook daarom merkwaardig voor me, omdat ik, wat ik ook voor gevaren zou zien, ik deze bepaald niet zie. Ik zie eerder het gevaar van „traditionalisme en confessionalisme, wetticisme in de hantering van de belijdenis, woordenstrijd over lettergrepen hiervan”, om woorden van dr Trimp te gebruiken.

Ik dacht ook dat we meer gevaar liepen de k.o. te vermaken tot een apparaat dat een juridische structuur van de kerk bevordert.

Van vele vrienden van ons blad en van mezelf weet ik ook dat we toegewijde mannen willen zijn en dat het vaderlijk erfdeel ons niet minder ter harte gaat. En dat we de Gereformeerde kerken willen „bewaren bij het levendig horen naar de levende boodschap van Gods eeuwig-blijvende Woord” om nog eens dr Trimp te citeren.

Daarmee staan we voor het droeve feit dat honderden ouderlingen en predikanten, allemaal welmenend en toegewijd, toch over een concrete situatie een tot al tegengesteld oordeel hebben en samen blijkbaar niet in staat zijn daarin een weg te vinden.

Wat is er van onze kant nu te doen om uit deze situatie te geraken?

In de eerste plaats dat we de geschillen niet gaan terugleiden tot de categorie van „helden” en „schurken”, waarbij „die van ons” dan natuurlijk de helden zijn en de „anderen” natuurlijk de schurken.

Zodra we op die wijze gaan denken is er vrijwel geen weg meer tot elkander. Immers met „schurken” behoefte te niet te rekenen. In ieder geval niet naar hun argumenten meer te luisteren.

In de tweede plaats doen we goed alle pogingen in het werk te stellen om de vrees van de afwijking en omverwerping van de belijdenis uit te bannen. Het mag dan o.i. geen gegronde vrees zijn, het is wel een werkelijke vrees. Hij bestaat echt. Het is een zaak van eerlijk omgaan met de naaste zijn vrees ernstig te nemen. En ook om alles in het werk te stellen het ongegronde van de vrees aan te tonen. Laten we vooral de predikanten en ouderlingen, duidelijk laten merken dat we de belijdenis liefhebben, dat we ons houden aan ons ondertekeningsformulier, dat we ons best doen om het kerkelijk leven gezond te houden. Dat we gewoon-gereformeerd willen zijn. Laten we zorgvuldig oppassen niet van de k.o. af te wijken. Er is immers geen enkele reden voor en deze broederdienst kunnen we heel gemakkelijk aan onze kerken bewijzen. Dit zachte antwoord zal zonder enige twijfel de grimmigheid keren. Dat is een belofte van de Here. Waarop we biddend mogen pleiten.

Daarmee is nog geen enkele actuele moeilijkheid opgelost. Maar dat geeft wel de noodzakelijke sfeer en de noodzakelijke vertrouwensbasis om tot oplossing te komen.

En laten we noch de belijdenis noch de k.o. losmaken van de allerlaatste werkelijkheid: Jezus Christus en Dien gekruist.

geestesgesteldheid; en overwint zijn legendes over u door nuchterheid: *Wij hebben nog niemand geschorst*; al zijn we wel tot ik weet niet wat geprikkeld. Maar dat kan wel weer overgaan: wie weg wil, moet als wegloper blijken, en dat gezeur over conflict, zo en dus, hier en daar, neem daar 'n loep en een actetas en een beetje zout voor mee, als ge er iets van mocht willen weten. En geloof alleen wat bewezen is, ook wat die conflicten betreft." 5)

Een paar weken nadat prof. Schilder dit geschreven had verklaarde dr F. L. Bos dat wie de gemeenschap waarin hij verkeert, niet meer zegenen kan door zijn aanwezigheid niet langer moet wachten maar moet gaan, zodra de weg der hereniging gebaad is.

Schilder reageert op deze uitspraak dat het nu inderdaad volkomen duidelijk is geworden dat men in de actie van dr Bos en de zijnen te doen had met een „aanval op de vrijmaking als acte van trouw”.

En spreekt hij nu van schorsen? Adviseert hij daar nu toe?

Geen sprake van, hij zegt precies het tegenovergestelde! Hij reageert namelijk op de woorden van dr Bos als volgt:

„Daar staat het woord *gaan*”.

Wij zijn blij dat het niet gelukt is, het zover te krijgen dat dr Bos is *weggezonden*. De verantwoordelijkheid ligt nu alleen bij hem....

Met opzet heeft ons blad zich er voor gewacht te zeggen: dr Bos *gáát*. Om niet meer te zeggen dan wij mochten, en om niet door al te haastige conclusie zelf aanleiding te worden dat dr Bos kon zeggen: „zie je wel?”, hebben we openlijk geschreven: concludeer niet meer dan er staat.”

Neen prof. Schilder adviseert als dr Bos in feite het bestaansrecht der vrijgemaakte heeft geloofend *niet* tot het nemen van tuchtmaatregelen tegen hem.

Integendeel, hij blijft hem ook dan nog met alle kracht vasthouden. Hij bleef er voor vechten, dat de onkerkelijke samen-

sprekingsaffaire toch nog een goed einde zou hebben.

Het is best mogelijk, zo schreef hij namelijk, „dat o.a. dr Bos, indien de synodocratische samensprekingsdeputaten op de gemaakte afpraken het „fiat” hunner synode krijgen, dan niet „gaat”, doch de (vrijgemaakte - C. V.) kerken nog zal verzoeken, over de nieuwe formules en uitspraken der synodocraten zich te beraden.” 6)

Zo schreef prof. Schilder.

Men vergete het daarbij niet dat het in de door hem gecritiseerde samensprekingen ging om samensprekingen,

die gevoerd werden tegen de wil van de kerkeraden waartoe de daarbij betrokken predikanten behoorden;

die in het geheim werden gehouden met deputaten van de synode der gebonden kerken;

die gevoerd werden met de vooropgezette en duidelijk uitgesproken bedoeling zo spoedig mogelijk tot hereniging te komen;

die tot resultaat hadden dat men op eigen houtje verklaringen en formules opstelde welke de weg naar zo'n hereniging zouden banen.

Maar zelfs in verband met dit soort samensprekingen wilde Schilder *niets* weten van schorsing, laat staan afzetting.

Deze afwijzing van schorsingen was voor hem ten volle een „acte van trouw aan de vrijmaking”!

De lezer beslisse nu zelf wie ten aanzien van de in geding zijnde zaak trouw waren aan de vrijmaking en bleven in de lijn van wat prof. Schilder heeft geleerd — zij die de schorsing van ds Van der Ziel verdedigden of zij die haar afwijzen.

C. V.

1) *De Reformatie*, 19e jaarg., no. 46, 18 aug. 1939.

2) *Reformatiestemmen*, 14 sept. 1944.

3) *De Reformatie*, 25e jaarg., no. 24, 11 mrt 1950.

4) *De Reformatie*, 20e jaarg., no. 47, 20 juli 1945.

5) *De Reformatie*, 25e jaarg., no. 20, 11 febr. 1950.

6) *De Reformatie*, 25e jaarg., no. 23, 4 mrt 1950.

Waar zoeken we het leven?

Dat lijkt een vreemde vraag. Wij allen, die dit lezen, leven toch? Waarom zullen we het dan zoeken? Wat een mens heeft zoekt hij toch niet?

Toch is die vraag niet zo vreemd als ze lijkt. Als we maar goed verstaan wat hier met „leven” bedoeld wordt. Want leven en leven is twee.

Een kind in het verstand kan al wel begrijpen, dat er in verschillende zin van leven kan worden gesproken. We kunnen zeggen, dat een mens, die ademt en wiens hart klopt en die zich bewegen kan, leeft. Maar soms kunnen we van zulk een mens ook zeggen: Hij heeft geen leven. Of: Dat is geen leven meer.

In een concentratiekamp werden de gevangenen als nummers beschouwd. De bewakers handelden met hun honden soms beter dan met de gevangenen. Dezen werden vaak onmenselijk behandeld. Dan zeggen we: Zij hadden geen leven. Dit kan ook soms gezegd worden van zieken of ouden van dagen. Ze bestaan nog wel, maar meer ook niet. Van leven is eigenlijk geen sprake meer. In de inrichtingen van barmhartigheid zijn daar voorbeelden van.

Maar ook al is een mens gezond als een vis en vrij als een vogel in de lucht dan heeft hij daarmee het echte, volle leven nog niet. Want leven in de volle zin van het woord is: gelukkig zijn; het goed hebben; deel hebben aan het onvergankelijke leven; wèl-varen.

Dát kan eigenlijk niet gezegd worden van mensen, die de HERE niet kennen. Een van de beroemdheden van deze eeuw, Albert Schweitzer, heeft een levensbeschrijving van zichzelf gegeven. Hij had grote gaven. Een krachtig gestel was zijn voorrecht, een gezonde geest woonde in een gezond lichaam. Hij had bereikt in dit

leven wat hij zich had voorgesteld, was doctor in vele faculteiten, heeft z'n leven gesteld in dienst der mensheid. We zouden zeggen: die man heeft toch wel geleefd in de volle zin van het woord. Hij heeft het toch wel echt goed gehad en moet toch wel een bijzonder gelukkig mens geweest zijn. Maar naar zijn eigen getuigenis kon hij de keren, dat hij echt blij was wel op de vingers van zijn hand tellen. Hij heeft het leven niet gezocht waar het alleen te vinden is. Wel wist hij veel van het Nieuwe Testament, meer wellicht dan iemand anders. Dikke boeken schreef hij over Jezus en Paulus. Maar hij geloofde niet in de Christus der Schriften. Hoe zou hij dan hét leven gevonden hebben? De kern van zijn filosofie was: eerbied voor het leven. Maar daarmee bedoelde hij: dit leven. Daaraan is nu voor kort een einde gekomen. Hij ligt begraven in Lambarene. Ook van hem geldt:

„Het leven is een damp, de dood wenkt ieder uur”.

Maar er is een ander leven. In God. Hij leeft in der eeuwigheid. Hij is de Levende, die het Leven heeft in Zichzelf en die „alleen onsterfelijkheid heeft”.

Als iemand zou zeggen: Dat is nu goed en wel, maar Hij „bewoont een ontoegankelijk licht, geen mens heeft Hem gezien of kan Hem zien”, en hoe zullen wij dan het leven bij Hem vinden als Hij onvindbaar is? Dan is het antwoord van het Evangelie: Hij heeft zich geopenbaard in Jezus Christus, waarachtig God en waarachtig mens. Die is wel overgegeven om onze zonden, maar opgewekt tot onze rechtvaardiging. Hij is wel dood geweest, maar leeft nu in alle eeuwigheid. Wij hebben een Levende Heiland.

Hij heeft gezegd, reeds tijdens zijn leven op

aarde: „Ik ben de weg, de waarheid en het leven, niemand komt tot de Vader dan door Mij”. Bij het graf van Lazarus heeft Hij gezegd: „Wie in Mij gelooft zal leven ook al is hij gestorven”. In het hogepriesterlijk gebed sprak hij uit: „Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige en waarachtige God en Jezus Christus die Gij gezonden hebt”. Op een andere plaats vinden we de uitspraak: „Ik leef en gij zult leven”. Waar hebben we dus het leven te zoeken? In Jezus Christus en in Hem alleen.

Mogelijk zal iemand zeggen: Maar wij hebben in Hem toch het leven? Inderdaad, in Hem hebben we het. Maar toch moeten we het en mogen we het altijd weer in Hem zoeken. Het is als met een kapitaal op de bank. Gij hebt het daar. Maar ge moet er telkens van halen. Zó zullen wij ook door het geloof altijd weer het leven zoeken buiten ons zelf in Christus. Die ons leven is.

Wij liggen midden in de dood. En dat blijft zo tot het einde van ons leven.

Van nature. En die natuur blijf ons bij. Maar we mogen door het geloof altijd weer het leven zoeken in onze Levende Heiland. Het leven, dat nimmermeer eindigt.

H. J. Jager.

Kerkelijk Leven

Bidstond.

De raad van de Gereformeerde Kerk te Driebergen heeft zich tot de classis 's Gravenhage gewend met het verzoek een biddag te willen uitschrijven met het oog op de situatie in onze vrijgemaakte kerken.

Dat verzoek doet sympathiek aan.

Driebergens kerkeraad ziet de nood en ellendigheid in onze kerken, de twisten hier, de schisma's ginds en begeert het herstel van de eenheid onder de broeders en de kerken; het kostelijk goed van de vrede en de aangename rust, de milde zegen waardoor Jeruzalem verblijd wordt. En wie zou met de broeders van Driebergen niet instemmen dat we in een toestand verkeren, waarin we wel, om met Lukas te spreken „eendrachtig onze stem mogen opheffen tot de HEERE”? Hand. 4 : 24.

Toch — wanneer men gaat nadenken over zo'n biddag en zich als dienaar des Woords indenkt in zulk een bidstond voor de nood der kerk te moeten voorgaan, zich bezint op de vraag hoe en wat men in zulk een uur met en voor de gemeente bidden moet, dan komen de vragen op.

Het is reeds altijd niet zo eenvoudig te bidden. Reeds in het eenzaam gebed. Tot een recht gebed behoort steeds dat we een recht inzicht hebben in hetgeen ons de HEERE beloofd heeft en bevolen heeft van Hem te bidden, en dat wij onze nood en ellendigheid recht en grondig kennen. Dat geldt verdubbeld voor een publiek gebed in de samenkomst der gemeente. Wie daarin heeft voor te gaan dient te beseffen, dat hij niet maar bidt voor zichzelf, doch voor de gemeente, dat zij moet meekomen, moet kunnen meekomen in zijn gebed, dat zij moet bidden door zijn mond, dat zij haar Amen moet kunnen spreken op het gebed van de voorbidder.

In de kerk moeten we sámen bidden.

Daar moeten we 'eendrachtig' onze stem opheffen tot God.

Daar geldt de regel van de Here Jezus: dat, indien twee van u op de aarde iets eenparig zullen begeren, het hun zal ten deel vallen van mijn Vader, die in de hemelen is. Want waar twee of drie vergaderd zijn in mijn naam, daar ben ik in hun midden. Matth. 18 : 19, 20.

En daar zitten we al terstond in de moeilijkheden. Kunnen we sámen bidden, eendrachtig onze stem opheffen tot God, de kenner der herten; eenparig hetzelfde begeren van God?

Het zijn pijnlijke vragen, maar als we genezing begeren, dan mogen we om deze vragen niet heenlopen.

Het is erg genoeg dat we deze vragen stellen moeten. Het geeft ook reden om eens terug te denken. Vlak na de vrijmaking waren er mensen, die met synodale mensen niet meer samen konden bidden. Zelfs niet in een huisgodsdienst. Ik zou namen kunnen noemen. Zelfs van twee predikanten, die intussen... al weer synodaal geworden zijn. Maar soms vraag ik mij af: Straft God ons vandaag voor deze en dergelijke dingen daarmee, dat we thans de vraag moeten stellen:

kunnen wij als vrijgemaakten nog sámen bidden, eendrachtig, eenparig, bidden wij nog hetzelfde, ook op een bidstond voor de nood en ellende onzer kerken?

Misschien antwoordt iemand: dan moeten we eerst om die eendracht, die eenparigheid bidden.

Maar reeds dan zitten we midden in de kwesties.

Want bidden om de eendracht en de eenparigheid der kerk zou wel eens zo kunnen betekenen, dat iemand bidt: **HEERE**, geef, dat iedereen in de kerk nu over die zaken maar mag denken en gevoelen als ik en als allen, die het met óns eens zijn.

En ik meen dat dat niet een recht gebed is. Want het zou wel eens kunnen zijn dat men zo zijn eigen verworvenheden, inzichten, gevoelens tot maatstaf had gemaakt.

Laten we concreet worden.

De spanningen in onze kerken liggen om bepaalde centra: Groningen-Zuid, Breda, Beverwijk, Gorinchem, Katwijk. Ook Kampen werd genoemd. En de situatie is nu maar zo, dat de één God dankt voor de trouw waarmee de kerkeraad van Groningen-Zuid met ds A. van der Ziel heeft gehandeld en dat anderen — ook binnen de kerk en de kerkeraad van die plaats — van oordeel zijn dat hier geschorst en afgezet werd, zonder dat daarbij sprake was van een openbare en GROVE zonde, zoals de artikelen 79 en 80 van de kerkorde daarvan spreken. De een — zelfs de zeeuwse kerken — meent dat in Breda de confessionele integriteit en trouw zijn geschonden, anderen zijn van oordeel dat daarvan in Breda geen sprake is. De een meent dat de ouderlingen van Beverwijk trouw hebben ge waakt tegen valse leer(remonstrantisme!) van ds. L. E. Oosterhoff, anderen dat hier van remonstrantisme beslist niet kan gesproken worden en iemand als ds K. Doornbos — bepaald niet een man, die van overhaasting en overijling kan beschuldigd worden — heeft publiek geschreven dat men in Beverwijk z'n dominee om heel andere redenen via een doleantie aan de kant geschoven heeft. Navenant staan de zaken in Katwijk en Gorinchem.

In de brief van Driebergens kerkeraad werd ook Kampen genoemd. Wat er in Kampen aan de hand zou zijn vermeldt de kerkeraad niet. Wat hij bedoelt met de moeilijkheden in Kampen wordt niet recht duidelijk en daar mag zelfs Kampens kerkeraad naar raden.

Dachten de broeders aan bepaalde stukken, die door de raad van een kleine afgesplitste kerk aan de vrijgemaakte kerken werden gezonden? Indien dat het geval mocht zijn, dan verklappen we geen geheim als we vermelden dat geen enkele kerkeraad in den lande zich tot Kampens

kerk gewend heeft om informatie. Het zal goed zijn als er voor de kerk van Kampen gebeden wordt — dat doen we niet licht te veel. Maar als er een biddag wordt uitgeschreven, ook met het oog op „moeilijkheden in Kampen”, dan zou men toch mogen verwachten dat men over de moeilijkheden enigermate op de hoogte was.

Er zijn ook andere moeilijkheden in Kampen. Heeft Driebergens kerkeraad van die moeilijkheden kennis genomen?

Al met al, we vinden het een moeilijke zaak.

Reeds de wekelijkse voorbede in de gemeente stelt de voorbidder voor zeer ernstige moeilijkheden. Wat moet hij — ook als hij, juist als hij de aard van de moeilijkheden, die onze kerken doorworstelen, meent te doorzien — in de samenkomst der gemeente bidden? Voor het persoonlijk gebed — al is ook daar goede voorzichtigheid geboden: „uw mond hááste zich niet een woord voort te brengen voor de Almachtige” — weegt dat alles niet zó zwaar. Maar als hij bidden moet met en voor de geméente....

Biddag....

Ik moet er niet aan denken.

En toch hoop ik dat de dag komt.

Want als de **HEERE** geen uitkomst geeft....

En een ding wil ik dan zeker van de **HEERE** begeren. Dit: dat we behoed mogen worden voor een nieuw schisma.

Want er is geen enkele reden waarom we niet met elkander in één kerk zouden kunnen zijn, ook in één kerkengemeenschap. Hoe de onder ons bestaande moeilijkheden moeten worden ópge lost, weet ik niet. Maar bij de **HEERE** is veel verlossing. Dat is toch ons áller geloof: Hij is de ménigvuldige verlossing mijns aangezichts en mijn God.

Tenslotte: er is één beslissende vraag. Dat is deze: of er bij ons allen de oprechte en hartelijke begeerte is bij elkander te zijn en met elkander te zijn en met elkander te blijven in de vrijgemaakte kerkgemeenschap zonder te eisen dat de ander zich buigt onder éniĝ juk van óns, maar door samen de hals te buigen onder het juk van Christus.

En hier zou ik nog een veiligheidspal willen aanbrengen op een eventuele achterdeur: dat niemand zijn juk al te vlot vereenzelvige met dat van Christus. Want dat juk is anders niet dan de duidelijke Schrift.

Wat daarboven uit gaat is uit den boze.

En op dit eindpunt aangekomen mogen we er niet zonder vrijmoedigheid aan herinneren dat ons blad nog nimmer op enige zuiveringsactie heeft aangedrongen.

We hebben in dit opzicht een blank blazoen.

G. Visee.

voor dat een kerk maar één predikant heeft. Elke kerk vaardigt slechts één predikant af naar de vergadering van de classis. Nu zegt art. 42 van de kerkenordening: „Waar in een kerk meer predikanten zijn dan één, zullen ook zij die niet volgens het voorgaande artikel afgevaardigd zijn in de classe mogen verschijnen en adviserende stem hebben.” Dat is dus niets buitengewoons met die adviserende leden. Het zijn broeders die alleen daarom niet afgevaardigd zijn dat het hun beurt niet is.

De meerdere vergaderingen bestaan uit gewone ambtsdragers, gewone predikanten en gewone ouderlingen. Zo zijn de kerkeraden samengesteld, zo is het ook met de vergaderingen van de classes en met de synoden. Althans zo is het naar de kerkenordening. En dat is goed. De Schrift roept tot de regering van de kerk geen andere mannen dan gewone ambtsdragers. Maar de praktijk heeft aan de generale synode een element toegevoegd dat vreemd is aan het wezen van een generale synode en waarvoor de Schrift geen enkele aanwijzing geeft. Dat vreemde element, vreemd aan het wezen van een generale synode, zijn de hoogleraren in de theologie als praeadviseurs van de synode.

Het vragen van hoogleraren ter kerkelijke vergadering is niet iets nieuws. In de middeleeuwen waren op de grote concilies ook de universiteiten vertegenwoordigd. Op het concilie van Constanz, dat in 1415 vergaderde en dat Johannes Hus ter dood veroordeelde, had de Parijse hoogleraar Gerson grote invloed. Na de Reformatie ging Rome voort met het vragen van mannen van wetenschap op de concilies. Van 1545-1563 heeft het concilie van Trente vergaderd. Bij de voorbereidingen voor dat concilie deed men pogingen om de geleerde Erasmus op het concilie te krijgen. Op zijn aanwezigheid stelde men grote prijs al was hij geen bisschop en kon hij dus niet ambtshalve op het concilie zitting nemen. Erasmus was een man van gezag. Hij had een grote naam, niet alleen onder de mannen van wetenschap maar ook bij het volk. En ieder wist dat Erasmus bezwaard was. Het aantal bezwaarden in de Rooms-Katholieke Kerk was toen zeer groot. Indien men nu eens de grote en geleerde Erasmus op het concilie kon krijgen! De machthebbers in de kerk durfden het met Erasmus wel te wagen want ze wisten dat Erasmus geen strijdvlaardige natuur was als Luther en ook geen groot held. Indien de geleerde en bezwaarde Erasmus nu eens de besluiten van het concilie met zijn naam zou steunen, wat een geruststelling zou dat zijn voor de duizenden en tienduizenden bezwaarden in alle landen, en welk een aansporing voor hen om zich rustig te houden. De toelag gelukte niet. Erasmus voelde er niet voor zich daarvoor te laten gebruiken. Hij verontschuldigde zich wegens ouderdom en zwakte, blijkbaar niet geheel ten onrechte want hij kwam te overlijden vóór het concilie samenkwam.

Synoden zijn geen concilies maar ze lijken er wel veel op en de grote menigte onderscheidt zo nauwkeurig niet. Toen de kerken der Reformatie met hun synoden begonnen was voor niemand de overeenkomst met concilies verborgen. Op de eerste synoden waren geen hoogleraren omdat er geen reformatorische hoogleraren waren. Men zal dat als een leemte hebben aangevoeld. Zo gauw er hoogleraren waren had men ze ook op de synode. Dat was een stuk Roomse zuurdesem. De oude zuurdesem is zo gauw niet uitgezuiverd. Maar nooit is het met de hoogleraren op de synode zo erg geweest als bij de kerken uit de Af scheiding en de Doleantie, dáár waar men dat het minst zou verwachten. Dat is vreemd. Die kerken wisten zo goed dat een synode wordt gevormd door afgevaardigden van de kerken en dat naar de kerkenordening gewone ambtsdragers moesten worden afgevaardigd, en zij juist hebben aan dat vreemde element van adviserende leden zo'n grote plaats gegeven.

Er zijn wel bezwaren gerezen tegen hoogleraren als een vast deel van de synode. De synode van Enschede 1945 benoemde een commissie om die zaak vande hoogleraren eens te onderzoeken. Het rapport van deze commissie was ter tafel van de synode van Amerfoort 1948. We lezen in dat rapport dat er op de generale synode van Leeuwarden 1891 een voorstel kwam van de particuliere synode van Noord-Brabant, „dat de prae-adviserende leden der synode zich strikt te houden hadden aan het hun toegekende mandaat, nl. het geven van prae-advies, en verder de discussie de vrije loop zouden laten.” De synode van Leeuwarden heeft toen geen beslissing genomen. Hoogleraren, een enkele uitgezonderd, hebben ter vergadering van de synode nimmer aan het verlangen uit Noord-Brabant voldaan. Nauwelijks was de synode geopend of men zag

Aantekeningen bij de kerkenordening

XIV

De samenstelling van de meerdere vergaderingen

Art. 41 van de kerkenordening zegt van de samenstelling vande classicale vergadering: „De classicale vergaderingen zullen bestaan uit geabuurde kerken, dewelke elk een dienaar en een ouderling daarheen met behoorlijke credentie afvaardigen zullen.”

Art. 47 zegt van de samenstelling van de particuliere synode: „... tot welke particuliere synode uit iedere classe twee dienaars en twee ouderlingen afgevaardigd zullen worden.”

Art. 50 zegt van de samenstelling van de generale synode: „Tut deze zullen twee dienaren en twee ouderlingen uit elke particuliere synode afgezonden worden.”

Twee dienaren en twee ouderlingen, dat zijn gewone ambtsdragers, even gewoon als de ambtsdragers die kerkeraden vormen. Predikanten komen allen ter classicale vergadering, niet omdat ze voor zulke vergaderingen bijzondere gaven hebben maar omdat ze predikant zijn. Ouderlingen gaan meestal om de beurt, maar het komt nog al eens voor dat een ouderling zijn beurt voorbij laat gaan omdat zijn werkzaamheden in zijn dagelijks beroep hem verhinderen te gaan. Maar het is met ouderlingen als met predikanten, ze worden naar de classicale vergadering afgevaardigd omdat ze ouderling zijn, niet omdat ze voor het werk ter classicale vergaderingen bijzondere gaven hebben. En dat is met recht zo. Wie ambtsdrager is kan het werk van een ambts-

drager doen, niet alleen op de vergaderingen van de kerkeraad maar ook op de meerdere vergadering. De ene ambtsdrager is bekwaamder dan de andere maar dat mag niet tot gevolg hebben dat men een predikant die niet zo best preken kan van het preken uitsluit en een ouderling die niet aitmunt door bijzondere gaven van het huisbezoek uitsluit. Het werk aan het ambt verbonden moet iedere ambtsdrager naar vermogen doen, anders moest hij geen ambtsdrager zijn. 't Is met recht gezien van de kerkenordening dat naar de meerdere vergaderingen gewone ambtsdragers worden afgevaardigd. Worden er ter meerdere vergadering dingen te berde gebracht die boven de bevassing van gewone ambtsdragers gaan dan horen zulke dingen daar niet behandeld te worden.

Bij de afvaardiging naar de particuliere synode en naar de generale synode hebb ende broeders keus. Bij hun keus kunnen ze zich laten leiden door de vraag wie er het geschiktst voor is, mear dan blijft het toch nog zo dat ook naar de particuliere en naar de generale synode niet anders dan gewone ambtsdragers worden afgevaardigd. Bij de afvaardiging komt dan nog deze rem dat men vragen moet wie er tijd voor heeft, een vraag die vooral klemt bij de keuze van ouderlingen als afgevaardigden naar de generale synode.

De kerkenordening spreekt slechts bij één van de meerdere vergaderingen van adviserende leden en dat is bij de classicale vergadering, en dan ook nog maar alleen van gewone ambtsdragers als zulke adviserende leden, mannen die op hun beurt ook worden afgevaardigd. Het komt

de hoogleraren reeds in volle actie. Ze leken meer op instructeurs dan op adviseurs. In het genoemde rapport lezen we: „De upper ten gingen geestelijk de kerken in haar synodale vergaderingen al meer beheersen.” Met de upper ten worden de hoogleraren bedoeld. Het oordeel van het rapport over de hoogleraren ter synode is niet mals. Toch vindt men nog steeds hoogleraren ter generale synode hoewel geen enkele particuliere synode een hoogleraar afvaardigt. Men vindt ze daar onder de naam van prae-adviseurs leden, of van prae-adviseurs, of van adviseurs. Men zoekt naar een naam, maar welke naam men hun ook geeft, ze vormen een deel van de synode en een deel dat naar de gereformeerde beginselen van regering van de kerk aan het wezen van een synode vreemd is en daarom weggedaan moet worden.

Waarom gaat men er mee voort?

Bij alle redenen die ik daarvoor heb horen aanvoeren heb ik er nooit één gevonden die van de beginselen aan gereformeerde kerkregering was ontleend. En als op grond van de gereformeerde regering van de kerk werd gepleit voor afschaffing van het instituut van prae-adviseurs nam men niet eens de moeite om dat te weerleggen en aan te tonen dat het instituut van prae-adviseurs ter synode gereformeerd is. Men wilde de hoogleraren daar houden, recht of niet recht.

Wat voert men dan wel aan om dat vreemde stuk in het lichaam van de synode te houden?

Wat men wel aanvoert is duidelijk te lezen in een rapport ter synode van Amersfoort 1948 uitgebracht. We lezen daar:

„Voorts acht uw commissie het een nodeloze en moedwillige verarming van het kerkelijke leven wanneer de kerken ongebruikt zouden laten de gaven van de Here in de kerkelijke hoogleraren geschonken.” Daar doet men alsof de kerken de gaven van de hoogleraren niet willen gebruiken wanneer de hoogleraren niet ter synode worden gevraagd. Hoe moedwillig maakt dan de kerkeraad van Kampen de gemeente van Kampen arm door de daar wonende hoogleraren niet als prae-adviserende leden in de vergaderingen van de kerkeraad te vragen! Maar ik denk dat daar het gereformeerde beginsel nog voldoende spreekt om te weten dat de Here de opzieners der gemeente tot de regering der kerk roept en niet de hoogleraren. Evenmin als op de vergaderingen van de kerkeraad behoren de hoogleraren op de vergaderingen van de synode. In de dagen van de Reformatie hebben de kerken heel wel de gaven willen gebruiken die de Here gegeven had in Luther en Calvijn en ze hebben die gaven ter dege gebruikt, maar Luther en Calvijn waren geen vaste prae-adviserende leden van de synoden. En hoe veel te minder is dat nu nodig nu we vrijheid van vergadering hebben en vrijheid van drukpers en althans sommige hoogleraren van die vrijheid een zeer druk gebruik maken, en nu de moderne middelen van verkeer de bezwaren van de afstand hebben weggenomen.

Er was op de synode van Amersfoort een voorstel om voor de generale synode van te voren geen adviseurs uit te nodigen maar alleen raad te vragen wanneer bij het afhandelen van een punt van het agendum raad nodig was en dan de adviseur na gegeven advies te laten gaan. Dit voorstel werd niet aangenomen. In het rapport wordt gezegd dat dit voorstel was rigoureu, drastisch, een reactie-verschijnsel dat met reformatie niets gemeen heeft. Dat heeft men indertijd ook gezegd van het opruimen van de beelden der heiligen en van het afschaffen van de mis. Toen Karlstadt te Wittenberg tijdens een afwezigheid van Luther in plaats van de mis het avondmaal bediende en brood en wijn uitreikte vonden velen dat rigoureu, drastisch, een reactie-verschijnsel. Ook Luther was er niet mee ingenomen. Het rapport zegt dat het voorstel op de synode van Amersfoort met reformatie niets gemeen heeft. Dat is niet juist. Het voorstel is echt reformatorisch. Het wil terugkeren tot de echt gereformeerde kerkregering, het presbyteriale stelsel, dat is de regering door de presbyters, en dat zijn de opzieners der kerk. De Here roept tot de regering van zijn kerk de opzieners der gemeente en niet de mannen van wetenschap.

We lezen in het genoemde rapport: „Men moet niet vergeten: Het kwaad zat niet alleen in de hoogleraren maar niet minder in 't leven der kerken zelf. Wanneer het in de kerken niet deugt, deugt het in een synode evenmin, en in zulk een situatie kunnen de hoogleraren zonder bezwaar zich de leiding toeëigenen. Een volk krijgt in de regel de regering die het verdient. In een gezond kerkelijk leven is 't niet mogelijk

dat de hoogleraren van hun positie ter synode misbruik maken. In een verziekt en gedefor-meerd kerkelijk leven is het gevaar van overheersing niet door orde-maatregelen te keren.” In deze woorden is veel waarheid. Het verdient het aandacht dat wanneer het in de kerken niet deugt het op de synode evenmin deugt. Wie uitkomst van een synode verwacht wanneer het in de kerken niet deugt zal teleurgesteld worden, evenzeer als men oudtijds teleurgesteld werd toen men voor de zieke kerk genezing van de concilies verwachtte. En toch, als men met zulk een redenering komt blijkt daaruit dat men de zaak tot elke prijs wil verdedigen. En dan is verder praten onvruchtbaar. Op grond van dezelfde redenering kan men de kerkelijke tucht afschaffen want de zonde zit in het hart en die krijgt men er met orde-maatregelen niet uit. In een gezond kerkelijk leven is er niets aan de hand. In geen enkele gezonde samenleving is er wat aan de hand. In een gezonde samenleving komt geen doodslag voor, ook geen overspel of iets van dien aard, ook geen dieverij of liegen en bedriegen. Het kwaad zit in de harten en maakt van daar uit de samenleving bedorven. Moet men daarom strafrecht maar afschaffen en gevangenis maar wegdoen want geen strafrecht of gevangenis kan de harten herscheppen? Dat het kwaad in de harten zit weet niemand beter dan de grote Wetgever die de wet van Mozes heeft gegeven, maar deze grote Wetgever, die weet wat ieder mens in het hart doet, schrijft in de wet van Mozes vele ordemaatregelen voor om het kwaad te weren, althans het in te tomen, en onder die maatregelen van orde zijn er zeer strenge.

De hoogleraren behoren niet op de synode evenmin als op de kerkeraad omdat de Here zijn kerk geregeerd wil hebben door de opzieners der gemeente, al zijn dat dan in de regel maar eenvoudige mannen, en niet door de mannen van wetenschap. Nu kan men aankomen met de opmerking dat een synode geen kerkeraad is en ook geen college van kerkregering en dat de afgevaardigden ter synode daar niet zijn krachtens

hun ambt maar krachtens de afvaardiging. Die opmerking is juist hoewel het velen onder ons vreemd in de oren klinkt dat een synode geen regeringscollege is. Velen onder ons zien in de generale synode de hooger regering van de kerk, ja, de kerk zelf. Maar al is die opmerking ook juist, niet minder juist is het dat een synode gevormd wordt door afgevaardigden van de kerken en dat de kerken gewone ambtsdragers afvaardigen. Al wat daarbij komt is vreemd aan het wezen van een synode.

En wat de gevolgen van de aanwezigheid van de hoogleraren op de synode betreft valt er niet te noemen. De praktijk rechtvaardigt zeker niet deze afwijking van het gereformeerde stelsel van kerkregering. Ieder weet of kan weten hoeveel kwaad de hoogleraren als prae-adviseurs ter generale synode de kerken aangedaan hebben en hoezeer het deze mannen aan wijsheid heeft ontbroken. Voor de regering van de kerk heeft het meer op wijsheid aan dan op veel kennis en nooit is het gebleken dat hoogleraren mannen zijn met meer wijsheid dan mannen van enige andere groepering. 't Is helemaal geen vreemd geval wanneer een gewone ouderling in wijsheid een hoogleraar overtreft. En wat de kennis betreft, de kennis van een hoogleraar beperkt zich vaak tot kennis van zijn vak en dat is maar een beperkt terrein. Er zijn hoogleraren wier gedachten zich bewegen in zeer kleine kring. Zulke mannen mogen goed zijn als leraren in hun vak, veel wijsheid zal men niet bij hen vinden. Wat dwaasheden verkondigen sommige hoogleraren van de rijks-hogescholen als ze eens wat willen zeggen over de vraagstukken met betrekking tot de verhouding van de rassen. Laten het geleerde mannen zijn, wijze mannen zijn het niet en wee het land wanneer de macht in handen komt van zulke hooggeleerden!

Hoogleraren van de rijks-hogescholen komen niet op onze synoden, maar onder ons is geleerdheid evenmin een waarborg voor wijsheid als ergens elders. De kerken hebben dat tot hun schade en schande ondervonden.

K. Doornbos

BOEKBESPREKING

De Here bouwt Jeruzalem. Historisch overzicht van de verhouding tussen de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Gereformeerde Kerk (Vrijgemaakt) te Eindhoven, in de jaren 1946-1965. Uitgave van de Raad der Christelijke Gereformeerde Kerk te Eindhoven.

Het hierboven genoemde boekje bevat, zoals de titel aangeeft, een historisch overzicht van het contact tussen de Chr. Geref. en de Geref. Kerk te Eindhoven gedurende de jaren 1946-1965. Ieder die kerkelijk meeleeft weet dat de verhouding tussen deze beide kerken een bijzondere, in Nederland unieke, is geworden. In Eindhoven heeft zich het zeldzame wonder voltrokken dat twee kerken, welke beide dezelfde belijdenis en kerkenordening hebben, elkaar hebben aanvaard als kerken van Jezus Christus en onomwonden hebben uitgesproken dat ze in gehoorzaamheid aan Christus die eenheid ook in al zijn consequenties behoren te realiseren. In dit boekje wordt dat grote gebeuren zo omschreven:

„Eerst was er de **herkenning**. We zijn volledig broeders van elkaar en we horen bij hetzelfde lichaam der christelijke kerk. Maar dan ook de **erkenning**. De christelijke gereformeerde kerkeraad zei tot de vrijgemaakte broeders: Uw kerk openbaart zich hier in alles als een trouwe kerk van Christus. En de vrijgemaakte broeders zeiden hetzelfde ten aanzien van onze plaatselijke kerk. En toen kwam er ook grote blijdschap. Het vaste geloof: De Here heeft ons samengebracht. Maar tegelijk kwam ook de zorg. Hoe moet dat nu? Want in den lande is men over het algemeen lang nog niet zo ver. Hoe komt dat nu? Zouden de broeders elkaar wel altijd verstaan. Leggen we elkaar onnodige hindernissen in de weg?” En uit deze overwegingen werd toen het bekende getuigenis geboren dat in 1958 aan alle Chr. Geref. en Geref. Kerken werd toegezonden en dat ook in Opbouw werd gepubliceerd.

Deze wederzijdse erkenning resulteerde in Eindhoven in een door beide kerkeraden genomen besluit om drieërlei te doen: 1e. kanselruil, 2e. het uitwisselen van ouderlingen in de zondagse kerkdiensten, 3e. het toelaten van elkanders leden tot het gebruik der sacramenten (intercommunie). Van de gecombineerde kerkeradsvergaderingen waarin dit besluit werd genomen lezen we op blz. 18. „Wat was die kerkeradsvergadering op verzoeken van de wederzijds werd ervaren: De Here is in ons midden. Hij bindt ons samen door Zijn Woord en Geest. Deze eenheid is niet gemaakt, deze geboren! Spon-

taan verzocht een der Christelijke Gereformeerde broeders (wijlen broeder H. van Tuyll) om met elkaar te zingen: Psalm 147:1. „De Heer wil ons in gunst aanschouwen. Hij wil Jeruzalem herbouwen, vergaderen en in vrede doen leven.”

Het is in de verwarde en deprimerende kerkelijke situatie welke wij beleven een pure, Geestelijke verkwikking te lezen hoe de Geest van Christus de kerken in Eindhoven bij elkaar bracht. Wat moet dat een weelde geweest zijn in dit werk des Geestes betrokken te mogen zijn, daarin te hebben mogen mede werken en de vrucht ervan te genieten.

Dit boekje vertelt evenwel óók van andere dingen. Men kan er ook in lezen van de bijna onoverkomelijke moeilijkheden welke bij de effectivering van wat deze kerken in gehoorzaamheid aan Christus oordeelden te moeten doen overwonnen moesten worden. Wat soms door zusterkerken en kerkelijke vergaderingen over het „wonder van Eindhoven” is gezegd is als een zwarte schaduw over dit werk van de Geest gevallen. Zeker, men merkt het goed: wat de tegenstanders van de eenwording der beide Eindhovense kerken te berde brongen was voor hen overtuiging en daarom ernst. Maar desalniettemin hebben zij het werk van Christus, de verhoring van zijn gebed door de Vader, tegengestaan. Het is evenwel weer een verkwikking te lezen hoe christelijk en broederlijk de kerken op de bezwaren tegen hun gelovige kerkelijke handelen hebben gereageerd. Er is niets in van seculair fanatisme of ongeestelijke doordrijving, maar wel véél van de liefde die de broeders vasthoudt, hen overtuigen wil, maar die tegelijk toch ook blijft stuwem om voort te gaan op de weg der Schrift, des geloofs en der kerk.

Er staat heel veel in dat boekje. Behalve het verhaal over wat in Eindhoven plaatsvond, ook reacties daarop van kerken, kerkelijke vergaderingen, in de pers. Men komt al lezend steeds meer onder de indruk van de grootte van het werk dat God in Eindhoven tot stand bracht. Want uit wat men leest krijgt men vooral ook een diepe indruk van de enorme misverstanden en weerstanden die moeten worden overwonnen om metterdaad mee te werken aan dat wat Christus zo vurig van zijn Vader begerde, namelijk de eenheid van allen die in Hem geloven! En welke obstakels kunnen meerdere vergaderingen daerbij in de weg leggen - „meerderere precies het tegendeel van wat ze moeten zijn als ze éénwording van Christus' kerk in de weg staan! Want naar hun aard zijn deze er alleé om met alle mogelijke middelen die eenheid te bevorderen.

Met nadruk wil ik de lezing van dit boekje aanbevelen. Zoals ik reeds zei: het is een ver-

kwikking het te lezen. Je proeft er in wat de Eindhovense kerken deden voor de lankmoedigheid en vriendelijkheid van Christus" welke zijn discipelen in hun kerkelijk handelen sieren moet. En het kan een prikkel voor kerken en kerkleden zijn om te blijven worstelen naar de vervulling van de door zijn discipelen zo vaak vergeten bede van Christus „dat ze allen een zijn”.

Men kan het boekje verkrijgen door f 2,50 over te schrijven of te storten op giro. 1138484 t.n.v. de Chr. Geref. Kerk Eindhoven.

C. V.

PERSSCHOUW

Curaçao

Zoals men weet heeft de kerk van Amstelveen haar predikant, ds. Schoep, voor vier maanden „uitgeleend" aan de kerk van Curaçao. In de Kerkbode van de Gereformeerde Kerk te Amstelveen vond ik een levendig verslag van wat hij daar beleeft en doet. Hier is het.

Brief uit Curaçao

22 okt. 1965

Nu het vandaag 6 weken geleden is, dat ik uit Nederland hier op Curaçao arriveerde, mag het wel tijd genoemd worden om eens iets van me te laten horen. Het kan nu ook zonder te veel oppervlakkige indrukken te geven. De eerste tijd ervaar je hier zoveel nieuwe dingen, moet je in zoveel nieuwe verhoudingen je inwerken, dat het me beter leek naar buiten maar te zwijgen.

Om te beginnen is dat nieuwe al, dat ik thans zwaar transpirerend van de warmte achter de schrijfmachine zit. En dan heet het op de kalender eind oktober. Op dit punt van de jaargetijden ben ik het contact met Holland wel helemaal kwijt: U: kachel stoken; ik: mij bij temperaturen van 35 en 40 graden verfrissen in het zee-water bij de vele baaien, die het eiland Curaçao rijk is. In dat opzicht valt de scheiding van Amstelveen me echt niet zwaar. Daar komt dan bij het heerlijk licht en luchtig gekleed gaan overdag. Zie je in Nederland aan de persoon het ambt al niet meer door de kleren, hier zeker niet. In huis ontvang ik gemeenteleden in korte broek. Moet ik 's avonds op bezoek of trek ik de stad in, dan kleeft een lange broek aan de benen. Maar het is alleen zondags dat ik zo'n net overhemd met lange mouwen en das aan heb. Het is hier: leve het shirt met korte mouwen en dat ijzig dun, gerekend naar allerlei koude briesjes die in Nederland kunnen waaien. Op deze plek van het aardrijk vind je het verrukkelijk als er de flinke zeewind, die op Curaçao behoorlijk kan blazen, doorheen waait. Naar de uitwendige mens ben ik ook het contact met de kansel in Amstelveen kwijt. Ik ben stoer begonnen om met jasje aan te preken. Doch op een keer was het vochtgehalte van dit kledingstuk dermate groot, dat enige bezorgde zusters na afloop van de dienst mij dispensatie verleenden terzake van het dragen van een jasje. Het hangt nu keurig over een stoel naast de kansel. Ik zie me in Nederland mijn vest reeds uittrekken en uithangen. Laat staan de jacquetjas. Het deed me weer denken aan een opmerking van Schilder op college, dat we wel aan een wettige veelvormigheid binnen de ene kerk moesten vasthouden en dat die met name door het klimaat werd bepaald. Overigens kan ik niet zeggen dat ik bepaald afslank door de hitte. Dit zit namelijk in de vele koolzuurhoudende drankjes, die je hier ter verfrissing aangeboden krijgt. Want drinken kan je hier altijd. In het begin had ik onlesbare dorst. Grote glazen vocht met blokjes ijs sloeg ik naar binnen. Ik vond dat een groot feest en vind dat nog. Een koudje drinken is hiet bepaald een levensgenieting. En dan nog de avonden! Mensen, wat is dat een verrukking. Om zeven uur donker. Ik heb het in mijn hoofd gehaald om eens tegen mijn gastvrouw te zeggen, dat ik het jammer vond, dat het zo vroeg donker was. Vol ontzetting keek ze me aan en zei: wilt u dan nog langer in die brandende zon zijn? Wees dankbaar, dat het 12 uur zon en 12 uur geen zon is. Zo houd je het vol. En ik beken heden publiek: zij heeft gelijk. Het is steeds weer een verdriet aan het eind van de avond, dat je slapen moet. Als je daar op de terrassen voor de huizen zit in de heerlijke avondkoelte dan wil je wel altijd blijven zitten. De wind ervaar je als een "lauwe streling". Vooral als je met de auto je over het eiland spoedt. Dan staat natuurlijk alles open. En je waait bij snelheden van gemiddeld 40 tot 80 km heerlijk door. Ik heb 's middags na 12 uur de beschikking over een rode sportauto. Daar haal je het hele raam uit. Ik heb een "lelijk eendje" lief, maar dit "rode gevaar" zoals men het hier in de gemeente noemt, niet minder.

Ja, dat zijn dan zo enige bijzonderheden over de mens naar het uiterlijke. En nu die mens naar het innerlijke. Hoe ervaar ik mijn arbeid hier? Wel als uiterst zinvol. Het is echt geen praatje, maar ik heb het hier druk. En daar ben ik gelukkig mee. De gemeente is namelijk bijna vol-tallig aanwezig. Dat is bijzonder, omdat er vaak

gezinnen met verlof afwezig zijn. In de maanden voor mijn komst was dat bijzonder het geval. Nu is er maar één gezin weg, waarvan 2 jongens in verband met hun studie hier gebleven zijn en die mijn belijdeniscatechisanten vormen. Ik werk dus momenteel aan en voor alle leden hier. En dat blijft zo, totdat ik hier weer verdwijnt. Zo zijn we dan met goed zeventig leden. Ik ben begonnen om die allemaal persoonlijk op een avond te bezoeken. Onder hen behoren ook alleenstaanden, jongens die bij de marine werken of die op andere wijze hier te werk gesteld zijn. De gemeenteleden zijn zo je eerste vensters op de Curaçoise samenleving. Omdat ieder er weer zijn eigen functie in vervult. Het is zo, dat de huidige samenstelling van de kerk hier beslist niet door Shellemployes wordt beheerst. Er zijn gemeenteleden die bij het onderwijs zijn, die bij andere takken van bedrijf werken, als het loodswezen, de Antilliaanse verffabriek, een meubelzaak. En zo kan ik doorgaan. Elk bezoek is voor mij een nieuwe ontdekkingstocht geweest. Ik ben nu zo wat aan het eind van deze ontdekkingsreis. Maar ik heb het gevoel, dat ik nu pas begin, omdat je thans enigszins georiënteerd bent, waardoor verdere uitbreiding van je kennis pas mogelijk wordt. Dat kan je merken aan het krantenlezen. De eerste weken sprak het Curaçoise nieuws niet erg tot je. Maar nu ik er wat in gegroeid ben, komt er iets van meelevens. Overigens moet u niet denken dat ik alle avonden voor deze bezoeken vrij heb. Er is een vaste avond dat ik catechiseer (maandagavond) en wekelijks ook een vaste avond voor de Bijbelstudiekring (donderdagavond). En dan is er nog de onvermijdelijke avond eens in de zoveel tijd voor de kerkeraadsvergadering. Ik heb hier een catechisatie van 6 jongens en meisjes van 9-13 jaar. Vervolgens één van 4 personen van 14 jaar en ouder. En dan de belijdeniscatechisatie waarover ik sprak. Terwijl ik ook nog aan één lid persoonlijke catechisatie geef. Het werk voor de Bijbelstudiekring vind ik erg prettig. Van mij wordt elke week een korte inleiding verwacht. We behandelen nu de eerste brief van Petrus. We werken die in vijf maal door. Daarna hopen we de art. over de kerk en de kerkregering uit de N.G.B. te behandelen. Maakte ik van het laatste in Nederland wel enige studie, over de brieven van Petrus zit ik hier 's morgens meestal gebogen. Het is mooi studieterrain. Petrus brengt naast Paulus zo zijn eigen boodschap. Ik heb er hier natuurlijk nog al de tijd voor. Want des zondags kan ik "oude" preken houden. Ik preek hier met plezier. Ik moest wel even aan de hitte wennen. Vooral 's morgens in de dienst van half tien. 's Avonds gaat het in de dienst van zeven uur beter. Ik ben met de Catechismus begonnen bij Zondag 1. We hebben hier samenkomst in een eigen gebouwtje. Het is een verbouwde garage. Daar prijkt nu trots op "Gereformeerde Kerk" vrijgemaakt. De dienst verloopt praktisch als in Holland. Alleen zingt men hier om de maand met de woorden van gezang 6 de geloofsbelijdenis, inplaats dat hij voor-gelezen wordt. Dat is dan het eerste gezang in de dienst. Ik vind het erg mooi. De gemeente is dan bij de belijdenis zelf actief betrokken. Na afloop van de dienst staan we met elkaar nog wat te praten. Terwijl de gastvrijheid beoefend wordt door het meenemen van alleenstaanden naar de huisgezinnen. Zo mag ik in een hartelijke sfeer mijn werk verrichten. We vierden één keer het Avondmaal en hopen dat nog twee keer te doen. Ik mocht twee kinderen dopen. Binnenkort hebben we openbare belijdenis des geloofs. Zo mag ook door mijn dienst het Evangelie zijn weg vinden op Curaçao. Volgende week hoop ik voor 5 dagen de kleine broederschap van onze kerken op Aruba te bezoeken. Dat betekent weer nieuwe ervaringen. Bij gelegenheid hoop ik daarover wat te schrijven. Thans wil ik maar met wat nu geschreven is volstaan. U weet weer wat van me. Ik hoop, dat Amstelveen door de Heere in deze tijd van alle goeds wordt voorzien. Het blijft mijn bede, dat God u en mij voor elkaar spare. Wees gezegend en zijt zelf een zegen!

Met hartelijke groet in de Heer, uw

B. J. F. Schoep

EEN GESPREK MET DS. VAN DEN BERG

Zoals onze lezers weten is ds. v. d. Berg „zendeling" onder de Zoeloes en met ds. Vonkeman uitgezonden door de kerk van Kampen in ons land gekomen voor een verlof van vier maanden. Een redacteur van het Nieuw Kamper Dagblad is met hem gaan praten en schreef toen het volgende artikel over wat hij had gehoord.

Het zal niet vaak voorkomen, dat een plaatselijke kerkgemeenschap een predikant naar het zendingsveld zendt. De Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te Kampen zond er twee! Weliswaar werd zij daarbij gesteund door een aantal gemeenten uit deze omgeving, maar het initiatief kwam uit Kampen, waar jaarlijks ruim f 45.000,- voor dit werk bijeen wordt gebracht.

Zes jaar geleden vertrok ds. J. Vonkeman naar Zuid-Afrika en twee jaar later volgde ds. M. R. v. d. Berg.

Afgelopen zaterdag kwam ds. Van de Berg terug in Nederland, voor een bezoek van een paar maand, en gisteravond werd een „begroetingssamenkomst" in de Nieuwe Kerk gehouden,

die door talrijke belangstellenden werd bijgewoond.

Ds. Vonkeman maakte hem wegwijst

„Eigenlijk sprong ik in een opgemaakt bed", zei ons ds. Van de Berg, toen wij hem in zijn tijdelijke woning aan de 2e Ebbingestraat te Kampen opzochten. „Ds. Vonkeman had al twee jaar gepionierd in het gebied waar ik kwam. Hij heeft me daar (dit is in het gebied bezuiden Richmond, dat door de vrijgemaakte kerk als zendingsveld wordt bewerkt. Red.) „wegwijst" gemaakt."

„Het viel in het begin toch nog niet mee. De grootste moeilijkheid is met de Bantoe's contact te krijgen. Tussen ons Europeanen en die bewoners van het land ten zuiden van de Sahara ligt een taal- en cultuurbarrière. Het is een heel probleem om die te overbruggen. Na 'n paar maanden ging ik zelf mensen bezoeken. Je praat dan eerst over koetjes en kalfjes met ze en soms doen zich ongedachte gelegenheden voor om het gesprek op de bijbel en op Christus te brengen".

„Wel is het de kwestie eerst het vertrouwen van de mensen te winnen. Daarvoor moet je ze geregeld zien en geregeld met ze praten. Zo kun je langzamerhand de kloof overbruggen".

„Ja, dan zit je in zo'n hut en dan kom je in contact met een man, die nergens van weet. Hoe moet je dan het Evangelie brengen? Het was een hut met één deur, zonder ramen. Ik zei tegen de man: „Er is maar een mogelijkheid om hier binnen te komen: door de deur. Je kunt niet door het dak of door de muur". Dat beaamde de man „Nou", zei ik „zo is er ook maar een mogelijkheid om het eeuwige leven te krijgen: door Jezus Christus".

„Alles wat je hier in Nederland als traditie meekrijgt moet je in de smeltoven gooien. Je moet alles opnieuw verwerken en helemaal opnieuw beginnen. Natuurlijk moet je bij de Bantoe's niet aankomen met ingewikkelde dogmatische kwesties, daar begrijpen ze toch niets van. Je moet het zoveel mogelijk proberen aan te passen aan de omstandigheden. Zo vroeg ik eens aan een Bantoe „Waarom kom je toch nooit in onze kerk?" De man zei dat hij veel te lui was. Ik vertelde hem toen de gelijkenis van de dienstknechten met de talenten. Zo heb je soms de gelegenheid een stuk uit de Schrift te lezen.

Anders preken

Het preken is daar natuurlijk ook heel anders dan hier. Het is veel korter. Ik maak het nooit langer dan een kwartier, twintig minuten. Het is dan ook veel meer verhalend dan betogend. Bovendien zijn de meesten in mijn gebied analfabeet, zodat ze zelf de bijbel niet kunnen lezen. Wat ze opsteken, moeten ze opsteken door de kerkgang. De preken zijn vooral uit de bijbelse achtergrond op de antithese gericht.

Er is daar een zeer primitieve religie, een soort voorvader-verering. In je preken moet je zoveel mogelijk op het verschil wijzen, opdat ze de zaak niet door elkaar halen, want het komt veel voor dat ze het nieuwe geloof inkapselen in hun oude gedachtenwereld. Zo komt het bijvoorbeeld voor, dat de mensen de ezel gaan vereren waar Christus op reed. Op die manier wordt dus eigenlijk het oude heidendom met christelijke termen voortgezet. Ook komt het voor dat bijvoorbeeld bij de Zoeloestammen - de toverdokter de „profeet" wordt: alleen het „kleed" is dan anders geworden, maar de inhoud is gelijk gebleven.

Boeiend

„Het is bijzonder boeiend werk en verschrikkelijk afwisselend. Je bemoeit je echt niet alleen met kerkelijke zaken, maar je bent ook zandrijder, architect en maatschappelijk werker. Het is niet te vergelijken met een predikantsfunctie hier".

Het district, waarin ds. Van de Berg en ds. Vonkeman werken is zo groot als Overijssel en er zijn ongeveer 600 mensen bij hun kerk aangesloten. Ze wonen dus ver uit elkaar. „We hebben wel acht zwarte helpers, waarvan er in de toekomst een paar zelfstandig een gemeente zullen verzorgen".

Een belangrijke rol spelen daar de gezagsverhoudingen. Sinds kort komt het opperhoofd van de kraal ook in de kerk. Dat heeft wel een stoot in de goede richting gegeven. Daarvoor hebben we veel tegenwerking van hem ondervonden; nu zijn er echter een heleboel mensen, die door zijn voorbeeld ook komen".

Moelijk reizen

Ds. Van de Berg moet, als hij gaat preken, soms eerst een half uur in een landrover rijden en dan nog ruim een uur op een paard. „Dan trek ik echt mijn zwarte pak niet aan", zegt hij lachend. Ook de winkels zijn er ver uit de buurt en medische hulp moet ook van ver komen. Het is de bedoeling, dat in de toekomst ook nog een soort kliniek zal worden gebouwd.

Ondanks al dit gemis aan gerief is ds. Van de Berg enthousiast over zijn werk. In maart keert hij weer terug.

God heeft de zendingsarbeid van de broeders Vonkeman en Van de Berg bijzonder willen zegenen. En in Kampen heerst daarover grote dankbaarheid.

KERKNIEUWS

Beroepen te Ferwerd-Hallum (bij accl) en te Blija (bij accl.): kand. W. Triemstra te Meppel; te Haulerwijk: L. W. G. Blokhuis te Zuidhorn; te Nijega-Opeinde: kand. P. Schelling te Nijmegen.

Bedankt voor Drogeham: B. van Riet te Pieterburen; voor Hattem: Ds. J. H. v. d. Hoeven te Zwijndrecht.

Amsterdam-West over positie Ds. A. Duits.

De kerkeraad van de Geref. Kerk van Amsterdam-W. sprak in navolging van de generale synode van Rotterdam-Delfshaven uit dat het ambt en radicaal van ds. A. Duits niet hebben opgehouden en de kerken dienovereenkomstig ds. A. Duits hebben te bejegenen als Dienaar des Woords. De synode wees de classis Hoogeveen terecht op haar roeping de positie van br. A. Duits aldus te regelen dat hij de naam en eer van Dienaar des Woords wederom ontvangt. Dit ontslaat de andere kerken niet van haar roeping.

De kerkeraad acht dit niet een onrechtmatige afzetting die normaliter in de ordelijke weg teniet gedaan dient te worden, maar een oordeel, een uitspraak van kerkrechtelijke aard.

Dit betreft een volstrekt nieuw, met de grondslagen van o.m. art. 11 en 15 der K.O. strijdend kerkrecht, dat de classis Hoogeveen in strijd met de praxis der kerken sinds de Reformatie zoekt in te voeren, hetwelk de overige kerken niet binden mag noch kan.

De classis zoekt zich van haar plicht met gezochte redenen te ontslaan, weshalve de overige kerken zich niet langer in haar roeping mogen laten ophouden.

Een verwijzing door de kerkeraad van Hoogeveen naar de zaak-Goossens werd door de kerkeraad van Amsterdam-W. afgewezen.

Bussum. De Raad van de Kerk te Bussum besloot adhaesie te betuigen met het verzoek van de Kerk te Dribergen, gericht aan de Classis 's-Gravenhage, een bededag uit te schrijven in verband met de vele zwaarigheden in het leven der kerken.

Wel heeft de Raad van Bussum aan de Classis 's-Gravenhage verzocht voor de te houden bidstond de avond van een werkdag aan te wijzen, zoals dit ook vroeger in de kerken gebruikelijk was.

Ingebruikname orgel in Amsterdam-West.

Woensdag 29 december j.l. nam de gemeente van Amsterdam-West een nieuw kerkorgel in gebruik. Sedert de opening van het kerkgebouw De Kandelaar op 31 januari 1964 had men zich voor de begeleiding van de gemeentezang met een harmonium beholpen. Het woord werd gevoerd door Ds. G. Janssen, br. Stuurman als voorzitter van de orgelcommissie en de heer Reil, de bouwer van het orgel. De mogelijkheden van het instrument werden gedemonstreerd door de beide organisten, de heren Hageman en Poortier, in solospel en in combinatie met fluit, hobo en zang van het kinderkoor.

ADRESSEN

Waardhuizen: Ds. T. O. G. M. Bosma, Waardhuizen 21, Post Almkerk (N.B.); scriba: B. Elshout, Eng 3, Giessen; diaconie: G. Kant, Stenen Heul 2, Giessen. **Assen,** scriba: A. Huizinga, Schultestraat 11. **Zeist,** diaconie: Tj. B. Boersma, Laan van Cattenbroeck 32, Zeist. **Haarlem,** scriba: H. Haan, Ambachtstraat 5, Haarlem, telef. 02500-64626. **Garrelswaer:** H. A. Schlihuis (Ezn), Rijksweg 43, Garrelswaer.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS

De eerste zode.

Weet U wanneer de eerste zode aan de dijk „eigen Tehuis” werd gezet? Ik wist tot voor kort op deze vraag ook nog geen antwoord. Wij kregen er kennis van tijdens de laatste bestuursvergadering van de Stichting. Op deze vergadering werden herinneringen opgehaald uit de eerste dagen van haar bestaan. Toen werd o.a. verteld, dat eind 1953 door het bestuur f 2.000,— voor het verkrijgen van een eigen tehuis werd gereserveerd. Nu 12 jaar later, bevinden er zich vele zoden aan de dijk. Hierop lettend mogen we zeggen: Hij overlaadt ons met Zijn gunstbewijzen.

De eerste spade?

Een vraag, welke zich nu als vanzelf aan ons opdringt is: wanneer gaat nu de eerste spade de grond in? Wij weten het niet. Dus moeten we met slappe handen in-niks-doen op de stoel blijven zitten? Zeker niet. Wanneer ik dit schrijf is er bij bestuur en bouwcommissie grote spanning aangaande de komende weken. Er is goede reden om aan te nemen, dat er binnen niet al te lange tijd een beslissing af zal komen. Het gaat er nu maar om: welke beslissing dat zal zijn. Er is en wordt alles gedaan om het een gunstig bericht te doen zijn. Doet U hieraan ook mee? Hoe? Door middel van Uw gebed.

Belangrijker dan U denkt.

De beslissing, waarom het gaat, is belangrijker dan U kunt vermoeden. Op het terrein van de kinderbescherming heerst een zekere onrust. Men zoekt allerwege naar nieuwe wegen. We zullen er rekening mee hebben te houden, dat ook de kinderbescherming zal worden ingepast in wat men noemt: totale gezondheid. Het is een zaak van de eerste orde, deze ontwikkeling op de voet te volgen. Doch dat niet alleen. Het gebiedt ons veel eer alles in het werk te stellen, in de nieuwe vorm een gereformeerde bijdrage in te brengen en ook gereformeerd, echt christelijk te blijven.

Een eigen tehuis kan daarbij een bijzondere rol gaan vervullen.

Laat het volgende voorval U onberoerd?

Niet-vrijgemaakte ouders hebben moeilijkheden met hun kinderen. Deze kunnen niet thuis blijven, zo wordt door de rechter vastgesteld. De ouders zijn bereid hieraan hun medewerking te verlenen, doch stellen als voorwaarde, dat de kinderen dan naar een tehuis zullen gaan, waar de zondagsheiliging nog onverzwakt wordt gehandhaafd. Een neutrale vereniging heeft tot taak zo'n tehuis te zoeken. Deze slaagde er niet in.

Nu voorzichtig

Doen wij het beter? Met het beantwoorden van deze vraag past ons grote voorzichtigheid. Kortgeleden werd door middel van een advertentie een pleeggezin gevraagd voor een jongen van 15 jaar, bakkersleerling. Hierop kwam niet één reactie binnen. Hij wacht nog steeds. De directie van de inrichting, waarin de jongen verblijft, dringt aan op spoedige plaatsing in een pleeggezin. Wij kunnen hieraan niet voldoen, omdat wij van Uw hulp afhankelijk zijn. Laten we elkaar heel goed verstaan.

Helpt U deze jongen, dan helpen wij elkaar.

Een zegenbede voor 1966.

Er blijft aangaande 1966 veel te doen en te wensen. Wij voor ons willen dit samentrekken in de zegenbede van psalm 67 : 2:

God zij ons genadig en zegene ons,
Hij doe Zijn aanschijn bij ons lichten.

Verantwoording:

Als dank aan de Here voor ons eerste kindje f 25,—; Looft den Heer, Die ons huwelijk voor de derde keer zegende met de geboorte van Jacob-Jan f 2,50, broertje van Harm-Henk f 2,50, f 7,50; Anonieme gift t.g.v. geboorte dochter f 25,—; van Kees f 10,—; met dank voor gelukwens bij geboorte van Piet f 5,—; wegens geboorte Willem f 5,—; gezinsuitbreiding f 20,—; van de 3 Leeuwjes te Middelstum f 2,50; voor onze kinderen f 25,—; voor 't tehuis en werk der Stichting f 3,75; 12½ voluren voor een 12½-jarig werk f 12,50; coll. op onze jaarverg. v. d. Geref. Vrouwen- en Mannenver. van Zaltbommel f 22,50; extra coll. op onze jaarvergadering v. d. Geref. Mannen- en Vrouwenver. te Hooghalen f 45,40; weer een steentje f 10,—; mede namens fiscus f 400,—; collecte reis G.R.V. f 24,15; jaarwisseling f 10,—; geveer-geefster onbekend f 20,—; catechisatiebusje Culemborg f 20,16; via penningm. Geref. Kerk Utrecht N/W f 50,—; Rika Berghuis, 350 stuivers, waarvan zij er 200 van haar opa op Sint Nicolaas heeft gekregen f 17,50.

Totaal ontvangen van kerken f 2.724,31
van particulieren f 2.506,85

Collecten en giften kunnen worden gestort op postrekening nr. 52325 t.n.v. Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF,
Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr. 4, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak
Prof. Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Prof. Dr. H. R. Rookmaaker, Diemen
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Bilthoven
Ds. C. Vonk, Schiedam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenbergen,
Slotlaan 220, Zeist

Abonnementenprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117

R. ANDRIESEN

weduwnaar van A. Bolt
en

ANS M. P. BOLT

weduwe van M. G. Boot

berichten U, dat zij op 13 Januari in het huwelijk zijn getreden.

Baarn, 13 Januari '66
Groningen,

Gevraagd

NET MEISJE

v.d. of v.d.e.n. in jong zakengezin met 3 kleine kinderen. Wordt geheel in gezin opgenomen.

Adres: J. de Rooy Jr., Amsterdamseweg 199,
Amstelveen. Tel. 02964/12571.

DE JAARLIJKSE LEDENVERGADERING

van de GEREFORMEERDE PERSVERENIGING „OPBOUW” zal worden gehouden op

ZATERDAG 29 JANUARI a.s.

Deze belangrijke vergadering is uitsluitend toegankelijk voor de leden van de Geref. Persvereniging aan wie een convocatie zal worden toegezonden.

Nieuwe leden kunnen zich melden bij het adres van de sekretaris en penningmeester, van Lynden van Sandenburglaan 16 te Utrecht.

Het Bestuur.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij